

Jiří Dehio:

Uchovááme památku ne proto, že ji pokládáme za krásnou, nýbrž proto, že je částkou našeho národního bytí. Chrániti památky není pro nás houbou za požitkem, nýbrž projevem piety. Úsudky estetické, ba i úsudky dějin umění bývají kolísavé, jen v onom je neproměnný znak ceny...

(Denkmalschutz und Denkmalpflege im XIX. Jahrhundert.)

St. Sochor:

Crimen laesae maiestatis...

Celetná ulice, Staroměstský rynek, Karlova ulice, Kamenný most, Mostecká ulice a Ostruhová ulice, to byla hlavní tepna slavné a tragické Prahy. A všechny ty ulice zasáhla brutální regulace. Jak ale poslední dobou byla zasažena Karlova ulice, pro to už není jiného jména než »crimen laesae maiestatis«. Bez ohledu na to, že touto ulicí se ubíral korunovační průvod českých králů, bez ohledu na to, že je to ulice již té nejstarší Prahy; bez ohledu na památku posvěcenou staletími, bez ohledu na její intimní kouzlo a uměleckou cenu, beze vší odůvodněné příčiny a proti protestům byla zle zasažena rukou rušivou. Je to jedna, či spíše

Kráska našeho domova.

byla to jedna z nejtýpějších ulic Prahy. Neznám příjemnější procházky pražské, než jaká se tu naskytuje, jdeme-li z malého rynečku. Pádorysná její křivka, trváním svým tak vyhraněná, vroubená úzkými fačadami, působí dojmem, na který se nezapomíná. Čilé střídání nikdy snad nikoho neunavilo. Nemohu tu vypočítávat veškeré domy, ale připomínám jen tu část, kde se strany jedné Karlova ulice je bohatě rozčleněna úzkými fačadami a na druhé straně výtečně působí plochy kostela sv. Salvatora, jehož přechod k budově Klementina tak znamenitě dělí Vlašská kaple. Další dělení mezi Klementinem, Seminářskou uličkou a ulicí Karlovou je učiněno »Zlatou studní« (někdejší Cardovou vinárnou), domem, jenž bez svého okolí úplně pozbývá svého půvabu a své ceny. Dnes při tomto násilném rozšíření ulice dům tento, podobně jako vlašská kaple, mohl by se nazvat komposičním nesmyslem, neboť zmizelo okolí, jež činilo jeho hlavní komposiční podmínku! Tento i jiné dalekosáhlé následky, bude-li se pokračovat v regulaci Karlovy ulice, nedovede si snad dnes nikdo uvědomit. Uvádím jen, že vykoupení pozemků uličních od parcel stálo již dosud 57.344.66 K a vykoupení při dalších parcelách při nejmenším bude stát 86.830 K. Tedy činí finanční **ztráta obce 144.174 K.** Tak značná položka umožňuje pouze to, aby mohl podnikatel stavět čtyřpatrové domy, jež však ani na světlosti ani na vzduchu ulici nepřidají, spíše uberou. Kdosi to vtipně nazval demoliční praemii. Také jest jisto, že frekvence v Karlově ulici nebude větší než jest, neboť spojuje Malou Stranu, která vždy svou přirozenou polohou bude čtvrtí klidnou a již žádnou regulací na lidnatost nepřibude. — Byly-li tu čilé obchody, soudí se špatně, že tu i po regulaci potrvají. Dosud jsou tu krámy malé, z nichž čínže vzhledem k nynějším domům není veliká; potom však tu budou velké krámy, jichž čínže se dnes již předem odhaduje vysoce. Ale výnosnost obchodu nezávisí na velikosti krámů, nýbrž na čilosti frekvence. Zde však, jak jsem připomněl, frekvence již nestoupne. Je známo dobře, že pro krámy je poloha v úzké ulici, jež není přímá, daleko výhodnější. Tak není u nás krámů na nábřežích ani na velkých třídách, vyjma korsa, jichž podmínkou je, aby měly dlouhou passáž, příčnými ulicemi pokud lze nečleněnou, což u ulice Karlovy při nižádné regulaci není a nebude možno. Že ulice se vylidňuje (neboť zavedení obchodníci rozejdou se do všech částí Prahy nebo i předměstí, a nové krámy jich tolik nepojmou) je — zdá se mi — samozřejmé, a na tento fakt nebylo nikdy při žádné regulaci pražské pamatováno, nebo byl vzat v úvahu s mylnými předpoklady.

V jaké nebezpečí jsou vystaveni majitelé mělkých parcel,*) snad nikomu nenapadlo uvažovat. A máme toho už skutečné příklady, že dům

*) Připojená skizza situace Karlovy ulice v místech, o něž běží, objasní ještě více význam otázky a nutnost kroků, jež klub „Za starou Prahu“ podnikl na obranu rázu Karlovy ulice. Jak veliký dosah má bezohledná úprava kromě toho i pro majetek soukromý, ukáže na př. na skizze pohled na parcelu nynějšího čís. pop. 182-I, jež regulací zmizí skoro docela. Nejinak jí bude zničen v Liliové ulici dům čp. 221-I. (Prokschův) s krásnou barokní fačadou zajímavého řešení, s pěkným vnitřkem i avorem a prostrannými dílnami v něm, jež jsou, dle portálků soudě, prastaré. Snad se ten domeček zničí, aby nebudil nepohodlná porovnání se svými protějšky. Mimo to ohrožuje regulace v dalším i palác Colloredovský č. 189-I.

neopatrným sousedovým bouráním počínal se sesouvat a majitel pak byl vydán v šanc libovůle podnikatelovy. —

Kdo je zodpověden za toto vandalské dílo příštím generacím? Historiku naší architektury dosti poví nové tři domy, jež tu vznikly, ale široká veřejnost snad bude mlčet jako při četných jiných případech v Praze i v městech venkovských, kdy jen malá část interessentů byla si vědoma plného dosahu nebezpečí i ztrát, které mlčky trpíme.

—e—:

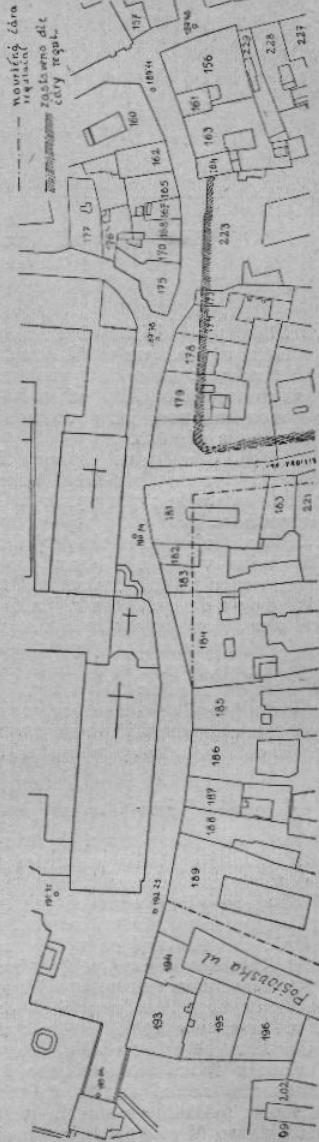
Staroměstské náměstí.

Bylo by se zdálo, že houževnatost boje, jaký veden před lety za integritu severní strany náměstí staroměstského, na vždy zamezí další pokusy o rušení jeho rázu, jemuž přičiněny snad již všechny přivlastky krásy a památnosti.

Než za krátko musil býti sveden nový zápas o býv. mincovnu, klášter Pavlánský. Skončil pro přátele pražských stavebních památek vítězně — díky osvěcenému zakročení starosty Dra Srba.

V posledním bolestném případě, jemuž určeny jsou tyto řádky, nemohlo již k podobnému kroku vzato býti útočiště — bylot bezpředmětné. Již loni upozorněno bylo článkem architekta A. Engla v L. I. na ladné linie, jimiž starodávné domovní štíty na všech starých stranách náměstí spájejí se v půvabně vlnící se kontury jednotlivých průčelí náměstí. nepochybně úmyslně volené. Tehdy chtěl článek upozorniti na význam jednotlivých domů a štítových jich obrysů pro celek náměstí a tím vzbuditi pozornost pro osud býv. domu Lasehova na nároží Dlouhé třídy. Byl to dům prastarý, s gotickými sledy uvnitř a sgrafitovanou rustikou zevně... Ale přišlo se s heslem, kterému posud se nic neodvážilo vstoupiti v cestu, s heslem komunikace... Tím byl osud historického domu zpečetěn. přes to, že již před více než čtyřmi lety poukazováno listy (na př. Samostatnosti) na jeho důležitost a na druhé straně na prázdnotu frasi, které, označující náměstí jako svědka nejskvělejších i nejtruchlivějších dějin českých, nedovedou současně zajistiti jeho celistvost a nedotknutelnost... Bylo-li velké náměstí dějištěm historie nejlepšího pražského měšťanstva, mělo by si je i měšťanstvo uhájiti.

Než na stesky je dnes pozdě. Lepší mínění neprošlo — a dům »u slona« padl — jak to v Praze u starých domů bývá: tak, že sousedním domem otre-

Půdorysný náčrt Karlovy ulice v Praze.

Severovýchodní strana Staroměstského náměstí.

(Znovu otištěno z roč. I.)

seno, až také musil býti rychle zbořen. Proto stala se už starostova intervence bezpředmětnou. Tak na místě dvou starožitných krásných domů, rázovitých a pyšných, máme dnes z části zbořeníště, nevědouce, co z něho vyroste, a plní obav zkušenostmi odjinud odůvodněných, že charakter náměstí utrpí přímou újmu novou budovou, jež nevznikne z úcty k oněm zásadám, dle nichž Praha budovala svoje náměstí.

A vskutku zvěstoval koncem listopadu oficiální bulletin o sedění rady městské, že povolena na místě otřeseného a zbořeného domu Schmelkesova, který pnul se směle svým vysokým štítem vedle paláce Kinských, stavba domu **čtyřpatrového**.

Za normálních, nyní obvyklých rozměrů pater, nebude-li výslovným opatřením výška domu omezena anebo jinak opatření na ochranu estetického rázu místa učiněno, může budoucí vzhled této partie staroslavného náměstí dopadnouti tak, jak ukazuje vedlejší nákreš situace. Zpráva o povolení stavby byla sice v zápětí listy popřena — důvodem, že nebyly ještě dány definitivní čáry stavební, jichž se má vyčkatí —; byla by tedy snad ještě naděje na úpravu místa se stanoviska ne už zase tak staropražského jako vůbec uměleckého aspoň přijatelnou; úřední bulletin však musil, pokud nezmiňoval se o žádných, ani sebe menších podmínkách stavitelů co do rázu uložených, vzbuditi úzkost a vyunutiti výkřik varovný před tím, co by bez zodpovědnosti původcovy mohlo přijíti.

Ze schůzi klubu.

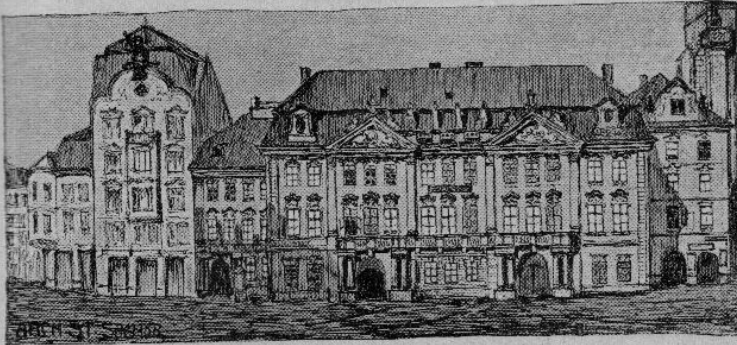
Dne 16. října podána se strany nejlépe informované zpráva o nynějším stavu záležitosti opětného zastavení průlomu »u Klíčů«, jemuž věnuje domácí rada stejnou pozornost, jako ostatní úpravě Malé Strany vůbec.

Pokud se týče zastavení pohledu na Malou Stranu novým nábrežím na Kampě, upozorněno, že při komisi, jež konána dne 12. října, uznali účastníci všeobecně, že zastavení do výšek na stožárech (v. číslo minulého) vyznačených zničilo by všechny krásné pohledy na Hradčany a Strahov. —

Předložen návrh na upravení kostelíka sv. Kříže v Žižkově, dom. radě zasláný Msgr. Jaenigem. Klub podá v době příhodné patronu, obci pražské, žádost za úpravu v této formě, navržené arch. Wichlem.

Úprava Vyšehradu, hlavně zachování přírodního stavu podolského jeho svahu a jinaká estetická jeho úprava, zaměstnávaly d. r. mimo tuto ještě i v následující schůzi dne 23. října, kdy s potěšením vzato na vědomí sdělení, že rada městská ve smyslu někdejšího našeho podání oficiálně oznámila, že na úpravu Vyšehradu vypsán bude veřejný konkurs. Usneseno k tomu, znovu žádati i za podobný základ pro úpravu Hořeniho Nového Města.

Severovýchodní strana Staroměstského náměstí v budoucnosti.

(Dle kresby archl. St. Sochora.)

Podán referát o výsledku porady delegátů Svazu okrašlovacích spolků s delegáty klubu o druhém ročníku společného spolkového orgánu K. n. d. Přednesení schváleno, některé změny smluvené, hlavně co do úpravy, vzaty na vědomí; připomenuto, že po finanční stránce klub nemůže na se vzít žádných dalších závazků. Za to však bude nutno postarati se o značné rozmnožení řad předplatitelů.

Na přípis domácí radou před delší dobou opětovně zasláný odpověděl výbor Krasoumné jednoty, že souhlasí a svoluje, aby pod aegidou její uspořádána byla v Rudolíně umělecká výstava pod souborným názvem »Stará Praha«, s tou podmínkou, že všechny práce vykonány budou klubem »Za Starou Prahu«. Zvoleno přípravné komitě sedmičlenné, jež by výstavu pro měsíc leden uchystalo.

Stálý vzrůst agendy klubovní a vzrůstající se účast členů na schůzích domácí rady, mimo to okolnost, že klub sdílí místnost ještě s jinými spolky, jež vůči Pražskému klubu jsou ve stejném poměru nájemním jako spolek náš, a z toho plynoucí stísnění přinutila domácí radu klubu pomýšletí na nové sídlo, jež by dopouštělo aspoň nevyhnutelné rozšíření a vyvěšení obrazů atd. Proto zvolena komise, jíž opatření nové místnosti svěřeno.

Nově zvolený obecní starší architekt V. Müller uvítán v nové funkci ve schůzi dne 31. října a předsedajícím a vysloveno radostné uspokojení, že snahy naše budou na příště znovu posíleny činností jeho ve sboru obecních starších.

Referováno o projektu spojovacího nábreží mezi nábrežím Františkovým a Rudolfovým. Budou opatřeny zprávy zcela podrobné.

Po nedlouhé diskusi rozhodla se domácí rada ucházeti se u instancí k tomu příslušných o decentralisaci ústřední komise víd. pro památky umělecké. Zřízení zemské komise pro král. České, byť i podrízené centrální komisi vídeňské, je s dostatek odůvodněno, zejména možnosti, aby v ní zasedali znalci místních poměrů znalí, zrychlením agendy atd.

Po informaci o rak. výstavě londýnské r. 1906 a rozměru místa, jež Prazě jest k dispozici, pojednáváno opětně o Štrakově paláci a s ním související novostavbě gymnasia malostranského. Současně objasněno i celé pozadí věci.

Když navrženi byli členové umělecké poroty Krasoumné jednoty pro výstavu Staré Prahy a schváleny některé přípisy v té věci, rozvinula se široká debata o nové ráně, zasazené demolováním dvou domů na Staroměstském náměstí při ústí Dlouhé třídy, ačkoliv již před čtyřmi lety stal se první projev klubu proti zboření nárožního domu »u slona« (Laschova) a podány návrhy na jeho zachování.

Ve schůzi dne 13. listopadu usneseno konati valnou hromadu již v měsíci lednu 1906, tak, aby období správní mělo na příště přesnější ohraničení. Na základě vítaného podnětu přijato pro budoucnost za zásadu, opisy

všech žádosti a přípisů, jež klub podává ve věcech památek, zasílají c. k. ústřední komisi pro památky umělecké a historické ve Vídni. Při tom znovu dotčeno se projektů na reorganizaci této komise.

Podána zpráva, v jakém stadiu jest tou dobou jednání o regulačních plánech malostranských i staroměstských. V souvislosti s tím navrženo, aby v klubu uspořádána byla výstava fotografií zvláště vybraných partií staroměstských a zvláště ze třídy Husovy, jež je v nebezpečí; má býti rozšířena tak, aby mohly býti položeny dvoje koleje. Při tom ovšem z některých parcel skoro nic nezbude. Co se týče úpravy Malé Strany, připomenuto, že 17. list. ve spolku architektů a inž. přednášel architekt Balšánek »o panoramatu hradečanském a omezení výšek domů na Malé Straně«. Fotografie průvodní snad se podaří laskavostí p. přednášejícího klubu získati.

Sneseno zvýšenou pozornost věnovati zachované části Karlovy ulice, ježto dle některých úkazů možno souditi, že začínají již zase i tam rozličné spekulace rozšiřovací.

Když byl přijat návrh, aby městská rada byla požádána za přeložení nevhledného vodního stojanu vedle zuovuzřízence třístudničné kašny u Mikulášského kostela, zvolena zvláštní klubovní komise finanční, aby rozmnožila zdroje příjmů spolku, jehož úkoly rostou den co den.

Ve schůzi dne 30. listopadu u přítelů po návratu do Prahy člen domácí rady J. J. Bedřich, Kristián princ z Lobkovic a sl. prof. Alb. Honzáková, jako delegátka Ženského klubu.

Schváleno znění přípisu k výboru zemskému ve věcech Karlovy ulice.

Sdělen obsah zprávy některých denníků, jež se reaguje na projev klubu učiněný v listech proti zamýšlené úpravě podběří u Křížovníků. Zpráva sama nepopírá tvrzení našich, podává však motivy a naznačuje způsoby provedení podběří z důvodů estetických nepřijatelného; proto bude nutno ve chvíli vhodné zaujmouti proti odpovědi na naši zprávu přiměřené stanovisko.

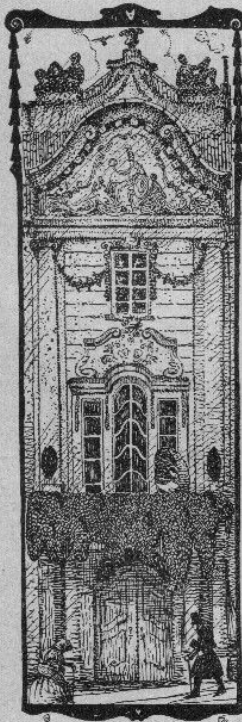
Podobně pro budoucnost chystá klub debatu večer o přestavbě staroměstské radnice.

Oznámena opět jedna obět komunikace — usnesení o zhoření renaissančního domu »u Vejvodů« na Starém Městě proti »Sladkým«; technická komise rozhodla o jeho zhoření pro rozšíření ulice — učiněna ovšem koncese (!) na — přenesení portálu. Při tom bylo domácí radou trpce želeno, že někdejší konkurenční plány na úpravu Starého Města jsou takovým způsobem měněny. O plánech umělců a umělci posouzených i oceněných rozhodují pak prostě kanceláře a komise bez jakýchkoli hledisek uměleckých. Tím všechna konkurence umělecká miji se cíle a i obecnstvo marně čeká na konečné rozřešení.

Usneseno poděkovati p. inž. Hajskému za rekonstrukci kašny s delší na býv. třístudničném plácku a současně navrženo, aby podána byla žádost za obnovu fontány při zdi paláce Clam-Gallase, jež byla kdysi z důvodů frekvence (!) připravena o dolní část (vodní).

Po krátké debatě, jež připojila se ku 1. číslu nového (2.) ročníku klubovního orgánu K. n. d. právě předloženému, rozhodnuto v období lednovém pořádati z á b a v n ý večer členský a podporovati žádost Svazu čs. studentsva k obci Smíchovské za propůjčení barokního letohrádku v býv. botanické zahradě Svazu na uložení studentského archivu.

Palác hrabat Koniců v Mostecké ulici malostranské je výborným příkladem promyšleného postupu umění stavitelského v baroku, jež dovedlo všechny

Pohled na Konicův palác na Malé Straně z ulice Josefské.

Kreslil arch. J. Konápek.

po ruce jsoucí prostředky spojití ke krásnému dojmu celku. Zobrazená střední část paláce tvoří nadmíru půvabný point-de vue z celé ulice Josefské, stojí proti její ose, stejně jako ve směru opačném vytvořen pěkný pohledový bod bohatou architekturou portálu kostela sv. Tomáše. Podobně tomu tak jest na př. i u paláce Sylva-Tarouccovského v pohledu z ulice Havířské. V novějších nebo »ob:orených«
částech města byly pohledové body, kde je minulost zřídila, z velké části zmařeny (kostel sv. Havla, Týnský portál severní, věž mikulášského kostela malostranskou záložnou atd.), nebo jich nevyužito, kde se takofka samy podávaly (kostely sv. Karla Boromejského i sv. Václava v osách ulic Resselovy i Dittrichovy).

O středověkých stavitelských památkách českého jihu přednášel dne 7. prosince t. r. v přízemním sále na Žofíně prof. Jos. Braniš z Čes. Budějovic. V poutavé své přednášce, za jejíž uspořádání náleží dík »Společnosti přátel starožitností českých v Praze«, vyložil hojně shromážděnému obecnstvu, jaké památky stavitelské vykazují jednotlivé doby na českém jihu, jaké slohy a kdy tam pronikaly. Uváděje vždy nejen typické příklady, ale upozorňuje i z bohaté své znalosti na zajímavé případy zvláštní ukazoval, jak zvláštní způsoby stavby souvisejí s nedostatkem tvárného kamene, zejména opuky a pískovce na českém jihu, což nutilo zpracovávat žulu a užívat na př. i pálené hlíny, terakoty.

Časovou poznámku vzbudila v něm vzpomínka na dobu husitských válek, na sociální hnutí davu, které nešetřilo uměleckých památek, vidie v nich výtvořů luxusní. V době tehdejší dovedeme skutky takové psychologicky omluvit, v době nynější — pokračoval — bychom toho již omlouvat nemohli. Dnes by také vina nepadala na dav, nýbrž na inteligenci, že nedovedla dav umělecky vyškolit a vychovat...

Po přednášce promítána byla řada pěkných pohledů provázených opětně výkladem p. profesorovým.
